

คุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว Quality of Life of Thai Farmers Who Joined the Rice Pledging Scheme

มนตรี เกิดมีมูล

สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว การศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจด้วยตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาได้แก่เกษตรกรที่พักอาศัยอยู่ในจังหวัดต่างๆ รวม 8 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ พิษณุโลก พระนครศรีอยุธยา นครนายก อุบลราชธานี สุรินทร์ สงขลา และนครศรีธรรมราช การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน รวมจำนวนตัวอย่างในการศึกษาทั้งสิ้น 2,112 คน การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับคุณภาพชีวิตแต่ละด้าน โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวน t-test และ F-test ที่ระดับนัยสำคัญ .05

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน ได้แก่ รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว และลักษณะการถือครองที่ดิน ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านครอบครัว ได้แก่ สถานภาพสมรส รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว และภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ได้แก่ ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว และปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน ได้แก่ รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว และภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต, เกษตรกร, โครงการรับจำนำข้าว

Abstract

The research paper aimed to study factors which affected quality of life of Thai farmers who joined the rice pledging scheme. Two thousand one hundred and twelve people (2,112 participants) who lived in 8 provinces, namely Chaing Mai, Phitsanulok, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Nakhon Nayok, Ubon Ratchathani, Surin, Songkhla and Nakhon Si Thammarat were selected as a sample group by multistage cluster sampling method. A questionnaire was used to gather data. Mean, standard deviation, t-test and F-test were employed to analyze the data at the significance level of 0.05.

The results indicated that the factors affected quality of work life were: income from the rice pledging scheme, debt after participating the scheme, and types of land possession. The factors affected quality of family life were: marital status, income from the rice pledging scheme, and debt after participating the scheme. The factors affected health-related quality of life was debt after participating the scheme. Lastly, the factors affected quality of everyday life were: income from the rice pledging scheme and debt after participating the scheme.

Keywords : Quality of Life, Farmers, Rice Pledging Scheme

ความสำคัญและที่มาของการศึกษา

ประเทศไทยมีสภาพพื้นที่และภูมิอากาศที่เหมาะสมสำหรับการทำเกษตรกรรม ดังจะเห็นได้จากข้อมูลสำมะโนการเกษตรประจำปี 2556 ของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่พบว่า จากจำนวนผู้มีงานทำทั้งหมดของประเทศไทย 38,906,900 คน มีผู้ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม จำนวน 15,406,900 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 39.6 ของผู้มีงานทำทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพปลูกข้าว จำนวน 3,777,470 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 24.5 ของผู้ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นชาวนามีจำนวนถึง 1 ใน 4 ของอาชีพเกษตรกรทั้งประเทศ อย่างไรก็ตาม การประกอบอาชีพของชาวนาไทยในปัจจุบัน ต้องประสบกับปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาหลักที่ชาวนาไทยต้องประสบมาโดยตลอดเป็นระยะเวลาอันยาวนานมี 2 ประการ คือ

- 1) ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง อันเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช มีราคาแพงขึ้นตามภาวะเงินเฟ้อ และ
- 2) ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ เนื่องมาจากราคาสินค้าขึ้นอยู่กับการผลิตที่มากเกินไป และความต้องการบริโภคของตลาด หากปีใดผลผลิตข้าวมีมากเกินไปความต้องการบริโภคของตลาด และมีคู่แข่งในต่างประเทศที่ส่งออกข้าวเช่นเดียวกัน แต่มีราคาถูกกว่าข้าวของประเทศไทย ก็จะทำให้ราคาข้าวของประเทศไทยถูกลง ผลกระทบที่ตามมาคือความเดือดร้อนของชาวนาไทย ที่อาจต้องขายข้าวในราคาที่ต่ำกว่าราคาทุน ซึ่งทุกครั้งที่เกิดปัญหานี้รัฐบาลทุกรัฐบาลที่ผ่านมามักจะเลือกใช้วิธีการเดิมๆและเป็นวิธีการเดียวกัน คือ การเข้าแทรกแซงราคา ทั้งโดยวิธีการประกันราคา หรือการรับจำนำข้าว (สามารถ มั่งสึง, 2555)

ในปี พ.ศ.2554 นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการที่จะยกระดับราคาสินค้าเกษตร รวมทั้งผลักดันให้เกษตรกรสามารถขายสินค้าเกษตรได้ในราคาสูงเพียงพอเมื่อเทียบกับต้นทุน และนำระบบรับจำนำสินค้าเกษตรมาใช้ในการสร้างความมั่นคงด้านรายได้ให้แก่เกษตรกร ซึ่งทำให้โครงการรับจำนำข้าวเปลือกถูกนำกลับมาใช้อีกครั้ง เริ่มต้นจากการรับจำนำข้าวเปลือกเจ้าและข้าวเปลือกหอมมะลิ ความขึ้นไม่เกินร้อยละ 15 ที่ราคาเกวียนละ 15,000 บาท และ 20,000 บาท ตามลำดับ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2554)

โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ได้ทำให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ สามารถขายข้าวเปลือกได้ในราคาที่สูงกว่าราคาในช่วงก่อนหน้านั้น ซึ่งก็หมายถึงการที่เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาว่า การเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกและการมีรายได้เพิ่มขึ้น ได้ส่งผลให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตเป็นอย่างไร และนอกจากปัจจัยทางด้านรายได้แล้ว ยังมีปัจจัยอื่นใดอีกบ้างที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรอีก ซึ่งผลการ

ศึกษาที่ได้นอกจากจะทำให้ทราบถึงระดับคุณภาพชีวิต และปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรแล้ว ยังเป็นข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกประสบความสำเร็จอย่างแท้จริงหรือไม่ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา ในการกำหนดแผนหรือนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาของเกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ที่พักอาศัยอยู่ในจังหวัดที่สุ่มเป็นตัวอย่าง จำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ พิษณุโลก พระนครศรีอยุธยา นครนายก อุบลราชธานี สุรินทร์ สงขลา และ นครศรีธรรมราช โดยพิจารณาจากจังหวัดที่มีสัดส่วนของจำนวนเกษตรกรที่ปลูกข้าวเป็นจำนวนมากของแต่ละภาค เพื่อความสะดวกในการเลือกสุ่มตัวอย่างเกษตรกรระดับครัวเรือนในขั้นตอนต่อไป

การศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรครั้งนี้ ได้แบ่งมิติของคุณภาพชีวิตออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงาน ด้านครอบครัว ด้านสุขภาพ และด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน

วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจด้วยตัวอย่าง ประกอบด้วยการศึกษาคุณภาพชีวิตของบุคคลโดยใช้ตัวชี้วัดเชิงจิตวิสัยหรืออัตวิสัย (Subjective Indicators) คือ ตัวชี้วัดที่ข้อมูลได้มาจากการบอกเล่าตามความรู้สึก อารมณ์ ความตั้งใจของแต่ละบุคคล (อนุชาติ พวงสำลี, 2541) สำหรับมาตรวัดคุณภาพชีวิตนั้น การศึกษานี้ใช้มาตรวัดที่พัฒนาขึ้นโดย สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ซึ่งใช้ในการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนไทย ในช่วงระหว่างปี 2553 - 2558

ประชากรและตัวอย่างในการศึกษา

การศึกษานี้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรที่ปลูกข้าวและเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดตัวอย่างเกษตรกรที่ใช้ในการศึกษาจังหวัดละ 250 คน จากจังหวัดที่เป็นตัวอย่าง 8 จังหวัด รวมจำนวนตัวอย่างเกษตรกรทั้งสิ้น 2,000 คน จากจำนวนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพปลูกข้าวในประเทศไทย จำนวน 3,794,272 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, (2557) ซึ่งอยู่ในระดับความเชื่อมั่น 95 %

การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มเลือกจังหวัด ในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ ที่มีโครงการรับจำนำข้าวภาคละ 2 จังหวัด รวม 8 จังหวัด โดยพิจารณาจากจังหวัดที่มีสัดส่วนของจำนวนเกษตรกรที่ปลูกข้าวจำนวนมากของแต่ละภาค ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและความเหมาะสมในการเลือกสุ่มตัวอย่างเกษตรกรระดับครัวเรือนในขั้นตอนต่อไป

ขั้นที่ 2 สุ่มเลือกอำเภอ 2 อำเภอ ของแต่ละจังหวัด

ขั้นที่ 3 สุ่มเลือกตำบลในแต่ละอำเภอ อำเภอละ 4 ตำบล รวม 8 ตำบล

ขั้นที่ 4 สุ่มเลือกครัวเรือนเกษตรกรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลตัวอย่าง และเป็นครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าวและเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว

ขั้นที่ 5 สุ่มเลือกหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร/คู่สมรสที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวและโครงการรับจำนำข้าว

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อศึกษาปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อความแตกต่างของระดับคุณภาพชีวิตแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวน analysis of variance (ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ .05

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

คุณภาพชีวิต ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต ซึ่งคุณภาพชีวิตแต่ละด้านจะครอบคลุมความหมายดังต่อไปนี้

คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน หมายถึง ความพึงพอใจที่บุคคลมีต่องาน/อาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบัน และมีความสุขจากการทำงานนั้น ความรู้สึกพึงพอใจต่องานจะครอบคลุมประเด็นต่างๆ เช่น ความมั่นคงของงาน รายได้จากการทำงาน ความปลอดภัยในการทำงาน เป็นต้น

คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว หมายถึง ความพึงพอใจจากการรับรู้ภาวะความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลในครอบครัว ในลักษณะของการที่บุคคลในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เช่น มีการปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การดูแลสมาชิกในครอบครัวที่เจ็บป่วยหรือช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เป็นต้น

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ หมายถึง ความพึงพอใจที่มีต่อสุขภาพของตน ทั้งสุขภาพทางกาย คือ การเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ และสุขภาพทางจิตใจ คือ การมีอารมณ์ที่บ่งบอกถึงภาวะความเครียด ซึมเศร้า วิตกกังวล

คุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน หมายถึง ความพึงพอใจในภาพรวมของการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งจะครอบคลุมถึงความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตแต่ละด้าน ทั้งด้านการทำงาน ด้านครอบครัว ด้านสุขภาพ รวมถึงโอกาสในการได้รับบริการต่างๆ จากภาครัฐ

รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว หมายถึง รายได้ที่ได้รับจากการนำข้าวเปลือกไปรวมโครงการรับจำนำข้าวเฉลี่ยต่อปี

ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว หมายถึง จำนวนเงินที่เกษตรกรเป็นหนี้สถาบันการเงินต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน หลังจากที่มีรายได้จากการนำข้าวเปลือกไปรวมโครงการรับจำนำข้าวแล้ว โดยหากจำนวนเงินที่เป็นหนี้ลดน้อยลง หมายถึง ภาระหนี้สินดีขึ้น แต่หากจำนวนเงินที่เป็นหนี้เท่าเดิมหรือมากขึ้น ก็จะหมายถึง ภาระหนี้สินเหมือนเดิม และแย่ลง ตามลำดับ

ลักษณะการถือครองที่ดิน หมายถึง ลักษณะการเป็นเจ้าของที่ดินที่เกษตรกรใช้ในการทำนา แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมด เช่าบางส่วน และเช่าที่ดินทั้งหมด

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรนั้น จากการศึกษพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยในลักษณะที่เป็นกรณีศึกษาของเกษตรกรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง และมีการเพิ่มการศึกษาปัจจัยบางตัว ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของการประกอบอาชีพเกษตรกรทางสาขานั้นไว้ด้วย นอกเหนือจากปัจจัยลักษณะทางด้านประชากรและเศรษฐกิจที่มีการศึกษากันโดยทั่วไปอยู่แล้ว เช่น การเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต การเป็นสมาชิกกลุ่ม การมีโอกาสพัฒนาความรู้หรือทักษะที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยที่มีการศึกษาเพิ่มเติมดังกล่าวนี้ บางปัจจัยก็พบว่าผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ในขณะที่ปัจจัยบางตัวก็ไม่พบการมีผล ดังเช่น งานวิจัยของ สุภา แก้วบริสุทธิ์ (2547) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในจังหวัดสงขลา และพบว่า เพศ สถานภาพสมรส รายได้ จำนวนชั่วโมง

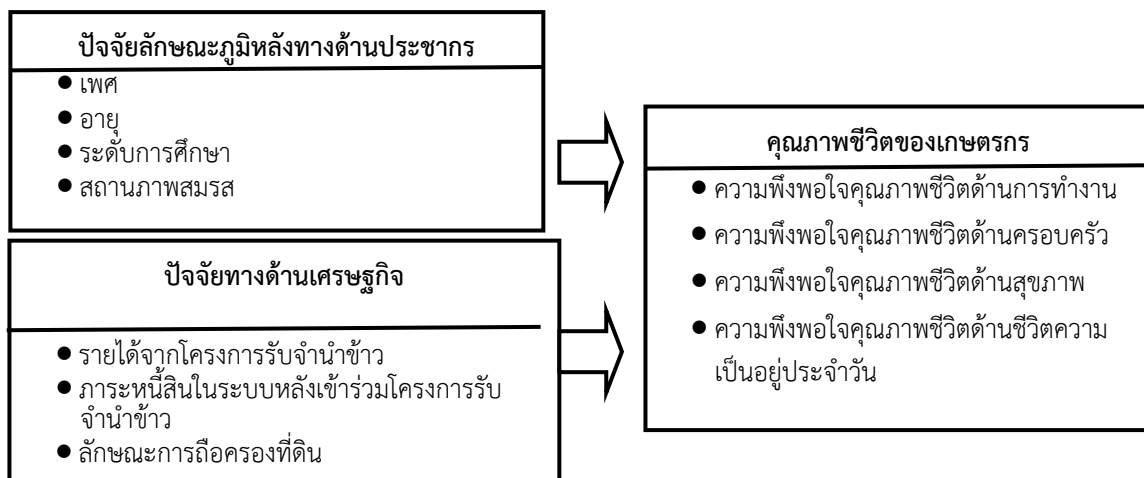
การทำงาน และศาสนา มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร งานวิจัยของสุระ เสียงสนั่น (2550) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรที่หูกะพง และพบว่า การศึกษา อาชีพ มลพิษในอากาศและน้ำ การเข้าร่วมประชุม และการได้รับการฝึกอบรม มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร งานวิจัยของพัชนี ยมาภัย (2550) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดนครสวรรค์ และพบว่า ลักษณะการประกอบอาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว แหล่งทุนในการประกอบอาชีพ และรายได้ มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร งานวิจัยของเพ็ญภา คุ่มโหมด (2551) ที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดราชบุรี และพบว่า อายุ ระดับการศึกษา และจำนวนสมาชิกในครอบครัว มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร งานวิจัยของอัมพร ไทยข้า (2553) ที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ปลูกไม้ยูคาลิปตัสในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก และพบว่า เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพทางครอบครัว และรายได้ มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร งานวิจัยของปิ่นสะอาด สหาวิน (2553) ที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตพื้นที่ภาคกลาง และพบว่า เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ การฝึกอบรมชาวสาร การเอื้ออาทรต่อชุมชน และการสนับสนุนจากภาครัฐ มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร งานวิจัยของกุสุมา โกศล (2555) ที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคนเศรษฐกิจถดถอย โดยใช้กลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกรณีศึกษา และพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในการทำงาน

การมีอาชีพเสริม รายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจ และความรู้ในการรับรู้ข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร งานวิจัยของพัชรี หล้าแหล่ง (2556) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันในพื้นที่ภาคใต้ และพบว่า อายุ รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ระดับการศึกษา ศาสนา และลักษณะการถือครองที่ดินทำกิน มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิต และงานวิจัยของศุภรทิพย์ นิลารักษ์ (2557) ที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในเขตพื้นที่จังหวัดตราด และพบว่า อายุมีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

จะเห็นได้ว่า การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรนั้น ส่วนใหญ่พบการมีผลของปัจจัยลักษณะภูมิหลังทางด้านประชากร และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส ฯลฯ เป็นต้น ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทของการประกอบอาชีพเกษตรกร ที่มีการศึกษาเพิ่มเติมในงานวิจัยบางเรื่องนั้น พบว่ามีเพียงปัจจัยบางตัวที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าประชากรกลุ่มนั้นประกอบอาชีพเกษตรกรในสาขาใด ก็อาจพบการมีผลของปัจจัยบางตัวที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่ปัจจัยอีกหลายตัวไม่พบว่ามีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรแต่อย่างใด

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาปัจจัยลักษณะภูมิหลังทางด้านประชากร และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ของเกษตรกร โดยกำหนดกรอบแนวคิดไว้ดังนี้

สมมติฐานของการศึกษา

จากกรอบแนวคิดในการศึกษาผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานในการศึกษาดังนี้

สมมติฐานที่ 1 : เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ลักษณะการถือครองที่ดิน มีผลต่อความแตกต่างของความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านการทำงานของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 2 : เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ลักษณะการถือครองที่ดิน มีผลต่อความแตกต่างของความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 3 : เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ลักษณะการถือครองที่ดิน มีผลต่อความแตกต่างของความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของเกษตรกร

สมมติฐานที่ 4 : เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ

สมรส รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ลักษณะการถือครองที่ดิน มีผลต่อความแตกต่างของความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของเกษตรกร

ผลการศึกษา

การศึกษาคครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการศึกษาไว้ 4 สมมติฐาน เพื่อทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต โดยใช้การทดสอบ t และ F ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งผลของการทดสอบสมมติฐานในแต่ละข้อปรากฏผลดังนี้

การทดสอบสมมติฐานที่ 1 : เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ลักษณะการถือครองที่ดิน มีผลต่อความแตกต่างของความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านการทำงานของเกษตรกร

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านการทำงานของตัวอย่าง จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว และลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะทางด้านประชากรและเศรษฐกิจ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
เพศ				$t = -0.142$	$Sig. = 0.887$
ชาย	884	8.53	1.16		
หญิง	1039	8.54	1.30		
อายุ				$F = 0.840$	$Sig. = 0.472$
ไม่เกิน 45 ปี	437	8.50	1.34		
อายุ 46 – 55 ปี	594	8.59	1.21		
อายุ 56 – 65 ปี	619	8.50	1.19		
มากกว่า 65 ปี ขึ้นไป	351	8.58	1.27		
รวม	2,001	8.54	1.25		
ระดับการศึกษา				$F = 1.067$	$Sig. = 0.344$
ประถมศึกษา	1,362	8.53	1.23		
มัธยมศึกษา/ปวช.	392	8.53	1.26		
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	46	8.26	1.37		
รวม	1,800	8.52	1.24		
สถานภาพสมรส				$F = 0.316$	$Sig. = 0.729$
โสด	98	8.45	1.17		
สมรสอยู่ด้วยกัน	1,733	8.55	1.25		
สมรสแยกกันอยู่	142	8.55	1.24		
หย่าร้าง/หม้าย					
รวม	1,973	8.55	1.24		

ลักษณะทางด้านการประชากรและเศรษฐกิจ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว				$F = 8.539$	$Sig. = 0.000$
ไม่ถึง 100,000 บาท	569	8.71	1.26		
100,000 – 249,999 บาท	501	8.56	1.26		
250,000 – 399,999 บาท	264	8.61	1.23		
400,000 บาท ขึ้นไป	667	8.36	1.21		
รวม	2,001	8.54	1.25		
ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว				$F = 13.297$	$Sig. = 0.000$
แย่ง	76	8.43	1.68		
เหมือนเดิม	836	8.38	1.20		
ดีขึ้น	1,007	8.67	1.21		
รวม	1,919	8.53	1.24		
ลักษณะการถือครองที่ดิน				$F = 3.117$	$Sig. = 0.045$
มีที่ดินเป็นของตนเอง	774	8.58	1.24		
เช่าบางส่วน	39	8.46	1.25		
เช่าทั้งหมด	976	8.44	1.22		
รวม	1,789	8.50	1.23		

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว ($F = 8.539$, $Sig. = 0.000$) ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ($F = 13.297$, $Sig. = 0.000$) และลักษณะการถือครองที่ดินในการทำนา ($F = 3.117$, $Sig. = 0.045$) โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากโครงการรับจำนำข้าวต่ำที่สุด คือ มีรายได้ไม่ถึง 100,000 บาท เป็นกลุ่มที่มีระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านการทำงานสูงที่สุด ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงที่สุด คือ มีรายได้ตั้งแต่ 400,000 บาท ขึ้นไป กลับเป็นกลุ่มที่มีระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านนี้ต่ำที่สุด ซึ่งอาจเนื่องมาจากยังมีปัจจัยอื่นๆที่ต้องพิจารณาประกอบด้วย เช่น ต้นทุนการผลิต การเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำที่สุด อาจเป็นกลุ่มที่มีต้นทุนในการทำนาค่าต่ำกว่ากลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า เช่น อาจมีที่ดินในการทำนาเป็นของตนเองทั้งหมด หรืออาจไม่ต้องจ้างแรงงานเพิ่มในการทำนา เป็นต้น ดังนั้นถึงแม้จะมีรายได้จากโครงการรับจำนำข้าวเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย แต่ก็ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นรายได้ที่คุ้มค่ากับการลงทุนทำนาของตน และทำให้มีความพึงพอใจในการประกอบอาชีพทำนาเพิ่มขึ้น ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากโครงการรับจำนำข้าวมากที่สุด อาจเป็นกลุ่มที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการทำนาสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ เช่น อาจต้องเสียค่าเช่าที่นาเพิ่มจากที่นาที่ตนมีอยู่ หรืออาจต้องจ้างแรงงานในการทำนาเพิ่มขึ้นเนื่องจากการมีที่นาเป็นผืนใหญ่กว้างขวาง ดังนั้นถึงแม้จะมีรายได้

จากโครงการรับจำนำข้าวเป็นจำนวนมาก แต่ก็อาจมีความรู้สึกที่ไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายที่ตนลงทุนไป และทำให้รู้สึกว่าไม่พึงพอใจกับการประกอบอาชีพทำนาของตน สำหรับปัจจัยด้านภาระหนี้สินในระบบภายหลังการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ภาระหนี้สินหลังการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวดีขึ้น คือหนี้สินมีจำนวนลดน้อยลง เป็นกลุ่มที่มีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านการทำงานสูงที่สุด ซึ่งก็นับว่าเป็นเรื่องปกติที่เกษตรกรจะต้องรู้สึกพึงพอใจในการประกอบอาชีพทำนาของตน เมื่อสามารถนำรายได้ที่ได้รับจากการทำนาและเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ไปลดจำนวนหนี้สินที่ตนมีอยู่ก่อนการเข้าร่วมโครงการได้ เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่มีที่ดินในการทำนาเป็นของตนเอง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เป็นกลุ่มที่มีระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านนี้สูงที่สุด ก็อาจเนื่องมาจากการมีที่ดินในการทำนาเป็นของตนเอง ทำให้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเช่าที่ดิน ซึ่งเป็นต้นทุนที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการทำนา ดังนั้นเมื่อมีรายได้มากขึ้นจากโครงการรับจำนำข้าว จึงทำให้มีความรู้สึกคุ้มค่ากับการลงทุน และรู้สึกพึงพอใจกับการประกอบอาชีพทำนาของตน

การทดสอบสมมติฐานที่ 2 : เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ลักษณะการถือครองที่ดิน มีผลต่อความแตกต่างของความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวของเกษตรกร

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวของตัวอย่าง จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้จากโครงการรับจํานําข้าว และภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วม โครงการรับจํานําข้าว

ลักษณะทางด้านประชากรและเศรษฐกิจ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
เพศ				$t = -0.55$	$Sig. = 0.956$
ชาย	869	8.74	1.15		
หญิง	1,017	8.75	1.16		
อายุ				$F = 0.288$	$Sig. = 0.834$
ไม่เกิน 45 ปี	424	8.79	1.15		
อายุ 46 – 55 ปี	589	8.77	1.16		
อายุ 56 – 65 ปี	608	8.74	1.19		
มากกว่า 65 ปีขึ้นไป	344	8.72	1.13		
รวม	1,965	8.76	1.16		
ระดับการศึกษา				$F = 0.165$	$Sig. = 0.848$
ประถมศึกษา	1,339	8.74	1.17		
มัธยมศึกษา/ปวช.	383	8.71	1.14		
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	44	8.68	1.29		
รวม	1,766	8.73	1.16		
สถานภาพสมรส				$F = 3.037$	$Sig. = 0.048$
โสด	97	8.47	1.25		
สมรสอยู่ด้วยกัน	1,700	8.77	1.15		
สมรสแยกกันอยู่/หย่า	141	8.77	1.23		
ร้าง/หม้าย					
รวม	1,938	8.76	1.16		
รายได้จากโครงการรับจํานําข้าว				$F = 5.587$	$Sig. = 0.001$
ไม่ถึง 100,000 บาท	549	8.92	1.19		
100,000 – 249,999 บาท	494	8.75	1.19		
250,000 – 399,999 บาท	263	8.66	1.15		
400,000 บาท ขึ้นไป	659	8.66	1.11		
รวม	1,965	8.76	1.16		
ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจํานําข้าว				$F = 12.674$	$Sig. = 0.000$
แย่ลง	72	8.97	1.16		
เหมือนเดิม	820	8.59	1.14		
ดีขึ้น	988	8.85	1.16		
รวม	1,880	8.74	1.16		
ลักษณะการถือครองที่ดิน				$F = 0.097$	$Sig. = 0.907$
มีที่ดินเป็นของตนเอง	760	8.71	1.15		
เช่าบางส่วน	38	8.79	1.19		
เช่าทั้งหมด	961	8.72	1.16		
รวม	1,759	8.72	1.16		

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานภาพสมรส ($F = 3.037$, $Sig. = 0.048$) รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว ($F = 5.587$, $Sig. = 0.001$) และภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ($F = 12.674$, $Sig. = 0.000$) โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสแล้ว ทั้งที่อยู่ด้วยกันกับคู่สมรสและแยกกันอยู่ มีระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ยังเป็นโสด ซึ่งอาจเนื่องมาจากการมีคู่สมรส ไม่ว่าจะอยู่ด้วยกันหรือไม่ก็ตาม ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล ดูแลให้คำปรึกษาเมื่อมีปัญหาต่างๆ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นโสด อาจต้องพึ่งตนเองเป็นหลัก ขาดคนที่คอยดูแลให้คำปรึกษา และต้องแก้ไขปัญหาต่างๆ เพียงลำพัง จึงทำให้มีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวน้อยกว่าผู้ที่สมรสแล้ว ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากโครงการรับจำนำข้าวต่ำที่สุด คือ มีรายได้ไม่ถึง 100,000 บาท และกลุ่มตัวอย่างที่ภาระหนี้สินเฉลี่ย คือ

หนี้สินมีจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งผลการศึกษานี้กลับพบว่า เป็นกลุ่มที่มีระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวสูงที่สุด อาจเนื่องมาจากการมีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจเสมอไป แต่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันของสมาชิกในครอบครัว เช่น ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างกันของคนในครอบครัว การคอยดูแลให้คำปรึกษาเมื่อคนในครอบครัวเดือดร้อนหรือมีปัญหา เป็นต้น ดังนั้นถึงแม้ตัวอย่างกลุ่มนี้จะมีรายได้จากโครงการรับจำนำข้าวไม่มาก และอาจต้องประสบกับปัญหาภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้น แต่หากคนในครอบครัวยังมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ก็ย่อมทำให้มีความพึงพอใจกับชีวิตครอบครัวในระดับสูงได้เช่นกัน

การทดสอบสมมติฐานที่ 3 : เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ลักษณะการถือครองที่ดิน มีผลต่อความแตกต่างของความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของเกษตรกร

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว และลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะทางด้านประชากรและเศรษฐกิจ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
เพศ				$t = 0.330$	$Sig. = 0.742$
ชาย	894	8.72	1.37		
หญิง	1,062	8.70	1.37		
อายุ				$F = 0.680$	$Sig. = 0.564$
ไม่เกิน 45 ปี	445	8.77	1.37		
อายุ 46 – 55 ปี	605	8.72	1.37		
อายุ 56 – 65 ปี	629	8.74	1.35		
มากกว่า 65 ปี ขึ้นไป	360	8.64	1.42		
รวม	2,039	8.72	1.37		
ระดับการศึกษา				$F = 0.115$	$Sig. = 0.891$
ประถมศึกษา	1,381	8.71	1.36		
มัธยมศึกษา/ปวช.	404	8.72	1.36		
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	47	8.81	1.30		
รวม	1,382	8.72	1.36		
สถานภาพสมรส				$F = 0.061$	$Sig. = 0.941$
โสด	95	8.69	1.36		
สมรสอยู่ด้วยกัน	1,769	8.73	1.36		
สมรสแยกกันอยู่/หย่าร้าง/หม้าย	147	8.69	1.47		
รวม	2,011	8.72	1.37		

ลักษณะทางด้านประชากรและเศรษฐกิจ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว				$F = 1.545$	$Sig. = 0.201$
ไม่ถึง 100,000 บาท	576	8.75	1.38		
100,000 – 249,000 บาท	510	8.77	1.42		
250,000 – 399,000 บาท	269	8.80	1.33		
400,000 บาท ขึ้นไป	684	8.63	1.33		
รวม	2,039	8.72	1.37		
ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว				$F = 3.421$	$Sig. = 0.033$
แย่ลง	76	8.62	1.60		
เหมือนเดิม	851	8.63	1.37		
ดีขึ้น	1,023	8.79	1.35		
รวม	1,950	8.71	1.37		
ลักษณะการถือครองที่ดิน				$F = 2.461$	$Sig. = 0.086$
มีที่ดินเป็นของตนเอง	790	8.76	1.36		
เช่าบางส่วน	40	8.35	1.56		
เช่าทั้งหมด	989	8.67	1.36		
รวม	1,819	8.70	1.37		

จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ($F = 3.421$, $Sig. = 0.033$) โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ภาระหนี้สินดีขึ้นมีระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพสูงกว่าตัวอย่างกลุ่มอื่นๆ และพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ภาระหนี้สินแย่ลงเป็นกลุ่มที่มีระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านนี้ต่ำที่สุด ซึ่งในกรณีนี้อาจเนื่องมาจากการมีผลกระทบต่อนสุขภาพทางด้านจิตใจ คือ การมีภาระหนี้สินแย่ลงอาจส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างเกิดภาวะความเครียดมากขึ้น และส่งผลกระทบไปถึงสุขภาพทางกาย คือทำให้เกิดภาวะเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ จึงทำให้ตัวอย่างกลุ่มนี้มีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านนี้ต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ

การทดสอบสมมติฐานที่ 4 : เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ลักษณะการถือครองที่ดิน มีผลต่อความแตกต่างของความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของเกษตรกร

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว และลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะทางด้านประชากรและเศรษฐกิจ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
เพศ				$t = -1.119$	$Sig. = 0.776$
ชาย	868	8.49	1.15		
หญิง	1,037	8.55	1.14		
อายุ				$F = 0.758$	$Sig. = 0.518$
ไม่เกิน 45 ปี	430	8.56	1.12		
46 – 55 ปี	599	8.57	1.22		
56 – 65 ปี	609	8.48	1.13		
มากกว่า 65 ปี ขึ้นไป	349	8.51	1.10		
รวม	1,987	8.53	1.15		
ระดับการศึกษา				$F = 0.893$	$Sig. = 0.410$
ประถมศึกษา	1,343	8.50	1.15		
มัธยมศึกษา/ปวช.	393	8.55	1.13		
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	45	8.31	1.28		
รวม	1,781	8.51	1.15		

สถานภาพสมรส				F = 1.284	Sig. = 0.277
โสด	96	8.35	1.20		
สมรสอยู่ด้วยกัน	1,719	8.54	1.15		
สมรสแยกกันอยู่/ หย่าร้าง/หม้าย	146	8.51	1.12		
รวม	1,961	8.53	1.15		
รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว				F = 3.942	Sig. = 0.008
ไม่ถึง 100,000 บาท	556	8.62	1.22		
100,000 – 249,999 บาท	500	8.50	1.16		
250,000 – 399,999 บาท	268	8.65	1.17		
400,000 บาท ขึ้นไป	663	8.43	1.07		
รวม	1,987	8.53	1.15		
ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการ รับจำนำข้าว				F = 22.774	Sig. = 0.000
แย่ลง	72	8.53	1.16		
เหมือนเดิม	828	8.32	1.13		
ดีขึ้น	1,000	8.67	1.12		
รวม	1,900	8.51	1.14		
ลักษณะการถือครองที่ดิน				F = 1.629	Sig. = 0.196
มีที่ดินเป็นของตนเอง	767	8.54	1.13		
เช่าบางส่วน	37	8.54	1.22		
เช่าทั้งหมด	967	8.44	1.26		
รวม	1,771	8.49	1.13		

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างของระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของกลุ่มตัวอย่าง คือ รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว ($F = 3.942$, $Sig. = 0.008$) และภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ($F = 22.774$, $Sig. = 0.000$) โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากโครงการรับจำนำข้าวระหว่าง 250,000 - 399,999 บาท เป็นกลุ่มที่มีระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันสูงสุด ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงสุด คือ มีรายได้ตั้งแต่ 400,000 บาท ขึ้นไป กลับเป็นกลุ่มที่มีระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านนี้ต่ำที่สุด ซึ่งอาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากโครงการรับจำนำข้าวมากที่สุด มักเป็นชาวนารายใหญ่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่ากลุ่มอื่นๆ จึงมีความคาดหวังในมาตรฐานการดำเนินชีวิตประจำวันที่สูงกว่าตัวอย่างกลุ่มอื่น ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่ตัวอย่างกลุ่มนี้จะมี ความเห็นว่า การดำเนินชีวิตประจำวันของตนไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ โดยส่วนใหญ่จะเห็นว่า การดำเนินชีวิตประจำวัน ควรจะดีกว่านี้ เช่น ควรได้รับการบริการจากหน่วยงานภาครัฐที่มีคุณภาพดีกว่านี้ เป็นต้น ดังนั้นจึงทำให้ตัวอย่างกลุ่มนี้มีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันต่ำกว่าตัวอย่างกลุ่มอื่นๆ ในขณะที่ผลการศึกษาที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวดีขึ้น เป็นกลุ่มที่มีระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านนี้สูงที่สุด นับว่าเป็นเรื่องปกติที่กลุ่มตัวอย่างที่ภาระหนี้สินดีขึ้น คือหนี้สินมีจำนวนลดน้อยลง ทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น มีเงินสำหรับใช้จ่ายเพื่อสิ่งจำเป็นในชีวิต

ประจำวันมากขึ้น ย่อมมีความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันสูงกว่าตัวอย่างกลุ่มอื่นๆ

บทสรุปและการอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “คุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว โดยกำหนดให้การศึกษาครอบคลุมมิติคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงาน ด้านครอบครัว ด้านสุขภาพ และด้านความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ได้แก่ สถานภาพสมรส รายได้หลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว และลักษณะการถือครองที่ดิน ในการทำนา โดยตัวแปรที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน ได้แก่ รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว และลักษณะการถือครองที่ดินในการทำนา ตัวแปรที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านครอบครัว ได้แก่ สถานภาพสมรส รายได้หลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว และภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ตัวแปรที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ได้แก่ ภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว และตัวแปรที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน คือ รายได้จากโครงการรับจำนำข้าว และภาระหนี้สินในระบบหลังเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ผลการศึกษาดังกล่าว

สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภา แก้วบริสุทธิ์ (2547) ที่พบว่า สถานภาพสมรส และรายได้ มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในจังหวัดสงขลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ พชนี ยมาภัย (2550) ที่พบว่า รายได้ มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดนครสวรรค์ สอดคล้องกับการศึกษาของ อัมพร ไทยจำ (2553) ที่พบว่า สถานภาพทางครอบครัว และรายได้ มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ปลูกไม้ยูคาลิปตัสในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก สอดคล้องกับงานวิจัยของกุสุมา โกศล (2555) ที่พบว่า รายได้ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย และสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรีย์ หล้าแหล่ง (2556) ที่พบว่า รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน และลักษณะการถือครองที่ดินทำกิน มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันในพื้นที่ภาคใต้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้การศึกษาครั้งนี้จะพบการมีผลของตัวแปรดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยหลายเรื่องก็ตาม แต่เมื่อทำการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่าง กลับพบผลการศึกษาน่าสนใจในบางประเด็น โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลของการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวของกลุ่มตัวอย่าง โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวในระดับต่ำที่สุด กลับมีระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน ด้านครอบครัว และด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ในระดับสูงกว่า ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการมีรายได้จากการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวจำนวนมาก ไม่ได้ทำให้เกษตรกรมีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตสูงขึ้นเสมอไป ทั้งนี้อาจมีปัจจัยอื่นๆ ที่ต้องทำการศึกษาค้นคว้าประกอบด้วย เช่น ต้นทุนการผลิต การเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต รายจ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. กรมวิชาการเกษตร ควรทำการศึกษา วิจัย เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาผลผลิตข้าวให้มีคุณภาพดีขึ้น หรืออาจส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชชนิดอื่นทดแทนการปลูกข้าว ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีความมั่นคงทางด้านรายได้ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า รายได้ที่เกษตรกรได้รับจากการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่ารายได้ที่เกษตรกรเคยได้รับ มีผลต่อคุณภาพชีวิตเกือบทุกด้าน ทั้งด้านการทำงาน ด้านครอบครัว และด้านความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน

2. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ควรกำหนดมาตรการในการส่งเสริมให้เกษตรกรที่ยังไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ได้มีโอกาสเป็นเจ้าของที่ดิน โดยอาจเน้นเกษตรกรกลุ่มที่ต้องเช่าที่ดินทำนาทั้งหมดก่อน เนื่องจากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ลักษณะการถือครองที่ดินเพื่อการทำนา มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้านการทำงานของเกษตรกร และพบว่าเกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเองมีคุณภาพชีวิตด้านการทำงานดีกว่าเกษตรกรที่ต้องเช่าที่ดิน

3. สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ควรกำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรกลุ่มที่ภาระหนี้สินมีแนวโน้มว่าจะมีจำนวนมากขึ้น ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ภาระหนี้สินมีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรทุกด้าน และพบว่าเกษตรกรที่ภาระหนี้สินดีขึ้นมีคุณภาพชีวิตดีกว่าเกษตรกรที่ภาระหนี้สินเหมือนเดิมหรือแย่ลง

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา โกศล. (2555). **คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย : ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปิ่นสะอาด สหาวิน. (2553). **คุณภาพชีวิตของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พชนี ยมาภัย. (2550). **คุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดนครสวรรค์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พัชรีย์ หล้าแหล่ง. (2556). **การศึกษาคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันในพื้นที่ภาคใต้**. รายงานผลการวิจัยเสนอต่อมหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- เพ็ญญา คุ่มโหมด. (2551). **คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสังคมสงเคราะห์ ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภรทิพย์ นิลารักษ์. (2557). **คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางภายในเขตพื้นที่จังหวัดตราด**. งานนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สามารถ มั่งสัง (2555). **ราคาผลผลิตตกต่ำ : ปัญหาเรื้อรังของเกษตรกร**. ค้นวันที่ 21 เมษายน 2559 จาก <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9550000129284>.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). **สำมะโนการเกษตร พ.ศ.2556**

ทั่วราชอาณาจักร. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2554). **คำแถลงนโยบายของ**

คณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี

แถลงต่อรัฐสภา 23 สิงหาคม 2554. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

สุภา แก้วบริสุทธิ. (2547). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของ**

เกษตรกรชาวสวนยางพาราจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์

ปริญญาการพยาบาลอนามัยชุมชนมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย

สงขลานครินทร์.

สุระ เสียงสนั่น. (2550). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของ**

สมาชิกสหกรณ์การเกษตรหุบกระพง. วิทยานิพนธ์ปริญญา

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร) มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์.

อนุชาติ พวงสำลี และ ורתัย อาจอ่ำ. (2541). **การพัฒนาเครื่องชี้วัด**

คุณภาพชีวิตและสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน

กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อัมพร ไทยข้า. (2553). **คุณภาพชีวิตของเกษตรกร : กรณีศึกษา**

เกษตรกรปลูกไม้ยูคาลิปตัสในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก.

วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.